

گزاشته‌ها

فصلنامه اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی
دوره سوم، سال هفتم، شماره یکم و دوم، بهار - تابستان ۱۴۰۱ [انتشار: زمستان ۱۴۰۲]

مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب، سی سال تلاش • معرّفی کهن‌ترین نسخه چهارمقاله نظامی عروضی، کتابت قرن هشتم هجری / امیر ارغوان • شاعران کجچی: خانواده‌ها، شعر و اشکال حمایت در آذربایجان و فراتر از آن (قرن چهاردهم تا هفدهم) / کریمت نور، ترجمه: مهدی رحیمپور • کتیبه دوزخانه زلمکورت / احسان شیرازی، با همکاری ایگور انستراخ • پندنامه انوشیروان: دست‌نویسی نویافته از منظومه امیرالشعرا برهانی نیشابوری / مهدی طهباس • یادکرد «خلیج فارس» در قاموس‌های تورات عبری و تلمود / حیدر عبّوس • رساله دموذات تحریر عبارات / علی بودی • بررسی بی‌بی از دیوان انوری ایبوردی / محمود علی‌پور • تذکره المعاصرین، تذکره‌ای ناب از سرایندهگان فارسی‌سرا / جمیل جالی، ترجمه: انجم حمید • بی‌بی نویافته از سنایی غزنوی / محسن احمدپوشی • مثل‌ها و کنایات مشترک فارسی و عربی رایج در فلسطین / سهیل باری گنبدی • عارف ایچی یا عارف الحی اصفهانی؟ (ادراکی بر یک بدخوانی از مصحح لطائف الحیال) / محمدمصطفی خامس • بررسی کتاب تلفظ در شعر کهن فارسی (اوراست دوم) / مهدی کمالی • برگ‌های کهن از ترجمه پارسی قرآن مجید (قرآن شیرازی) / میلاد یگلدو • نقلی بر کتاب نظامی گنجوی: زندگی و آثار/ مهدی فیروززاد • مختصری درباره شیوه ضبط کلمات زبان‌های ایرانی میانه غربی، ایرانی باستان، هلندی باستان و یونانی به خط فارسی / سید احمدرضا قاسمی • شیوه ضبط واژه‌های متون میخی به خط فارسی / سهیل بنیاد • زندگی و آثار فرانضی زاده محمّدسعید افغانی / نسرته صالح • پاسخی به نوشته عارف نوشاهی درباره فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه کنگره / علی منوری آقانه

شده خوان ز عشق دیرت
کفتی اندر غم رخ لب
با سنی قدر صدق کنت جلال
ما که دارم بره بره و مضام
کست در دیده دور باب بت
شاه بر تخت جمهرش رای
که بطفت نمای رجب‌بال
کنت باوی سنی هک کل روی
پیت رامی در از در پشیت

هر زمانه ترا ندیدم
پریان چون گنبد کنگره پای
پندراست تا بعد قاف
که سهر جوان و پسنبل روی
کردم دایم که دل شود بر شیت

فهرست

سرخن

مؤسسسه پژوهشی میراث مکتوب: سی سال تلاش ۵-۶

جستار

- معرفی کهن‌ترین نسخه چهارمقاله نظامی عروضی، کتابت قرن هشتم هجری / امیر ارغوان ۷-۱۸
 شاعران کججی: خانواده‌ها، شعر و اشکال حمایت در آذربایجان و فراتر از آن (قرن چهاردهم تا هفدهم) /
 کریمستف ورنر: ترجمه: مهدی رحیم‌پور ۱۹-۳۵
 کتبه دوزبانه زلمکوت / احسان شواری: با همکاری ایگنو اشتراوخ ۳۶-۵۵
 پندنامه انوشیروان: دستنویسی نویافته از منظومه امیرالشعرا برهانی نیشابوری / مهدی طهماسبی ۵۶-۶۹
 یادکرد «خلیج فارس» در قاموس‌های تورات عبری و تلمود / حیدر عیوضی ۷۰-۷۲
 رساله رموزات تحریر عبارات / علی بوذری ۷۳-۷۸
 بررسی بیتی از دیوان انوری ابیوردی / محمود عالی‌پور ۷۹-۸۱
 تذکره المعاصرین، تذکره‌ای نایاب از سرایندگان فارسی‌سرا / جمیل جالبی: ترجمه: انجم حمید ۸۲-۸۹
 بیتی نویافته از سنایی غزنوی / محسن احمدوندی ۹۰-۹۲
 مثل‌ها و کنایات مشترک فارسی و عربی رایج در فلسطین / سهیل یاری گلدزده ۹۳-۹۵
 عارف ایجی یا عارف الحی اصفهانی؟ (درنگی بر یک بدخوانی از مصحح لطائف الخیال) / محمدصادق خاتمی ۹۶-۹۷

نقد و بررسی

- بررسی کتاب تلفظ در شعر کهن فارسی (ویراست دوم) / مهدی کمالی ۹۸-۱۱۴
 برگ‌های کهن از ترجمه پارسی قرآن مجید (قرآن شیرانی) / میلاد بیگدلو ۱۱۵-۱۲۳
 نقدی بر کتاب نظامی گنجوی: زندگی و آثار / مهدی فیروزیان ۱۲۴-۱۳۲

پژوهش‌های دباجتیب

- مختصری درباره شیوه ضبط کلمات زبان‌های ایرانی میانه غربی، ایرانی باستان، هندی باستان و یونانی به
 خط فارسی / سید احمدرضا قائم‌مقامی ۱۳۳-۱۳۷
 شیوه ضبط واژه‌های متون میخی به خط فارسی / سهیل دلشاد ۱۳۸-۱۴۶

ایران در متون و منابع عثمانی (۲۶)

- زندگی و آثار فرائضی زاده محمدسعید افندی / نصرالله صالحی ۱۴۷-۱۴۹

دبارة نوسه‌های پیرین

- پاسخی به نوشته عارف نوشاهی درباره فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه کنگره /
 علی صفری آق‌قلعه ۱۵۰-۱۵۵

سالنامه
میراث
میراث

(۱۴۰۲-۱۳۷۲)

آن چنین نوشته است^۴:

چهارمقاله نظامی عروضی، نسخه‌ی عاشر افندی ۲۸۵ (فعالاً در موزه اوقاف اسلامیّه به نمرة ۱۴۵۴) دارای ۹ مجلس تصویر به اعلی درجه خوبی «برسم خزانه الکتب السلطان الاعظم الاعدل الاکرم بایسنغر بهادر خان خلدالله ملکه» «تم کتاب بعون الملک الوهاب فی یوم الاثنین خامس ربیع الاول سنه خمس و ثلاثین و ثمان مایه بدار الملک هرات حماها الله تعالی عن الافات و العاهات علی ید العبد السلطانی غفرالله له...». (چهار کلمه تراشیده شده است) این نسخه به خط نستعلیق است و دو سقط دارد: اولی در حکایت عروضی مأمون با دختر فضل برمکی، پس از این جمله: «و دست مأمون گرفت و بیاورد و در صدر نشاند و پیش او به خدمت» که یک ورق افتاده است که بین ورق ۱۴ و ۱۵ فعلی باشد. دومی بین ورق ۲۷ و ۲۸ فعلی که ظاهراً چهار ورق ساقط است. خط نسخه بسیار عالی است و یکی از خطاطین درجه اول آن عصر آن را نوشته است (پایان یادداشت مینوی با اندکی تلخیص).

همان‌طور که مینوی نوشته، نسخه با شماره ۲۸۵ متعلق به کتابخانه عاشر افندی بوده، ولی در دفتر آن کتابخانه که در سال ۱۳۰۶ ق منتشر شده است، آن را به اشتباه «تألیف ۸۸۵ فی بلدة سمرقند» ثبت کرده‌اند.^۵ در سال ۱۹۱۴ م، با افتتاح موزه اوقاف اسلامی استانبول، نسخه به آنجا منتقل و با شماره ۱۴۵۴ ثبت گردید، به طوری که در تمام صفحات مصوّر، مهر موزه و این شماره ثبت دیده می‌شود (پایین تصویر ۱).^۶ در سال ۱۹۲۳ م، پس از تغییر نام موزه به موزه آثار ترک و اسلام، شماره نسخه به ۱۹۵۴ تغییر یافت و اکنون نسخه با این شماره ثبت است.

از یادداشت مینوی چنین برمی‌آید که نام کاتب نسخه، تنها «السلطانی» نوشته شده و چهار کلمه پس از «غفرالله له» تراشیده شده است، در حالی که در واقع محل تراشیدگی، که مشخص‌کننده نام کاتب نسخه است، پیش از کلمه «السلطانی» بوده (تصویر ۹) و مخدوش شده است.^۷ آیا این کاتب خوش خط می‌تواند محمد بن حسام هروی مشهور به

۴. معین، ۱۳۸۸: بیست و پنج (در متن به جای ۹ مجلس به اشتباه ۱۹ مجلس آمده و بعید است که این خطا از مینوی بوده باشد).
۵. دفتر کُتبخانه عاشر افندی، ۱۳۰۶ ق: ۱۱۶.

6. SIMS, 1976: 405.

7. ROXBORGH, 2001: 22.

معرفی کهن‌ترین نسخه چهارمقاله نظامی عروضی، کتابت قرن هشتم هجری

امیر ارغوان

arghavan@gmx.it

کتاب مجمع النوادر معروف به چهارمقاله، یکی از مهم‌ترین آثار نثر ادب پارسی است که در حدود ۵۵۰ هجری قمری^۱ توسط نظامی عروضی سمرقندی نوشته شده و به وسیله محمد قزوینی تصحیح و برای نخستین بار در سال ۱۳۲۷ ق / ۱۹۰۹ م در قاهره چاپ شده است.

این تصحیح بر مبنای سه نسخه خطی و یک نسخه چاپی به شرح زیر انجام شده است:^۲

- دو نسخه محفوظ در کتابخانه موزه بریتانیا به تاریخ‌های ۱۰۱۷ و ۱۲۷۴ قمری؛
- متن چاپی که در سال ۱۳۰۵ قمری در تهران به طبع رسیده است.
- نسخه‌ای که برای ادوارد براون از روی نسخه عاشر افندی در اسلامبول استنساخ کرده‌اند و اصل نسخه اسلامبول در سنه ۸۳۵ قمری در هرات نوشته شده و بسیار صحیح و مضبوط است و با سایر نسخ اختلاف بسیار دارد.

اساس تصحیح قزوینی همین رونوشت متعلق به ادوارد براون بوده^۳ که از روی نسخه‌ای نوشته شده که برای کتابخانه بایسنغر تیموری در سال ۸۳۵ ق تهیه شده بوده است. در حقیقت، مصحح نسخه را ندیده است، ولی مجتبی مینوی اصل نسخه را در ترکیه دیده و در اردیبهشت ۱۳۳۵ در باره

۱. معین، ۱۳۸۸: نه.

۲. همان: هفتاد و شش.

۳. این رونوشت پس از مرگ ادوارد براون، توسط رینولد نیکلسون در دانشگاه کمبریج فهرست گردید (Sims, 1976: 383).

شمس‌الدین السلطانی، استاد خط بایسنغر میرزا باشد^۸ که همان‌طور که مینوی گفته، یکی از خطاطین درجه اول عصر خود بوده‌است؟

مینوی به افتادگیِ ورقی در نسخه، مربوط به حکایت مأمون با دختر فضل، اشاره کرده‌است. اکنون می‌دانیم که این برگ مصوّر در موسسه هنر مینیاپولیس آمریکا به شماره 51.37.30 نگهداری می‌شود^۹ (تصویر ۲). مشخص است که این برگ، پیش از ثبت رسمی نسخه در موزه اوقاف استانبول در سال ۱۹۱۴م، از آن جدا شده‌است، چون برخلاف دیگر برگ‌های نقش‌دار نسخه، مهر موزه بر آن وجود ندارد. متن این برگ دقیقاً از همان‌جا آغاز می‌شود که مینوی به افتادگی آن اشاره کرده‌است، یعنی با جمله «بایستاد و مامون نشستن فرمود...»^{۱۰}. چهارمقاله بایسنغری، در وضعیت کنونی، دارای ۵۱ برگ به ابعاد ۲۲۵ × ۱۵۲م است و متن آن در جدولی به ابعاد ۱۳۱ × ۸۴م در ۱۷ سطر نوشته شده‌است^{۱۱}.

الینر سیمز در سال ۱۹۷۶م، نسخه را به‌طور کامل معرفی و تمام ده نگاره موجود آن را چاپ کرده‌است^{۱۲}. درباره بخش دوم افتادگی موجود در نسخه، سیمز بیش‌تر احتمال می‌دهد که شش برگ که دارای دست‌کم یک نقاشی بوده‌است مفقود باشد، در حالی که مینوی چهار ورق و قزوینی قریب ده صفحه^{۱۳} از نسخه را در این محل ساقط دانسته‌اند.

تا کنون تصوّر می‌شد که کهن‌ترین دستنویس موجود از چهارمقاله، همین نسخه بایسنغری باشد؛ ولی نسخه دیگری از این کتاب وجود دارد که پنجاه سال پیش از آن کتابت شده‌است و در این‌جا به معرفی آن می‌پردازیم^{۱۴}.

کهن‌ترین نسخه چهارمقاله در اوایل شعبان ۷۸۵ قمری به خط عوض^{۱۵} بن محمد بن اردشیر احتمالاً در تبریز

۸. فضائی، ۱۳۶۲: ۳۲۸.

9. SIMS, 1976: 376.

۱۰. نظامی عروضی، ۱۳۸۸: ۳۶.

11. SIMS, 1976: 376.

12. Ibid: 405 - 409.

۱۳. نظامی عروضی، ۱۳۸۸: ۳۸، پانویس ۴.

۱۴. اطلاعات درباره این چهارمقاله برگرفته از وبگاه حراجی کریستیز است. در آن‌جا، ضمن شرح مشخصات نسخه، تنها تصویر هفت صفحه از آن در دسترس است که پنج صفحه آن دارای متن است (به منابع مقاله مراجعه شود).
۱۵. شاید: عواد. متن انجامه در دسترس نیست و در وبگاه کریستیز، که این نسخه در آن‌جا معرفی شده، این نام به شکل AWAD نوشته شده‌است.

کتابت شده‌است. خط نسخه نستعلیق تبریزی به رنگ مشکی است، پس این دستنویس یکی از اولین نمونه‌های تاریخ‌دار این نوع خط محسوب می‌گردد^{۱۶}. این نسخه مصوّر دارای ۴۹ برگ است و هر صفحه در ۱۹ سطر نوشته شده‌است. در این نسخه، رنگ‌های آبی، طلایی یا سرخ برای متمایز کردن عنوان‌ها، نشانه‌ها و کلمات مهم متن به کار رفته‌است. ابعاد برگ‌ها ۲۴/۷ × ۱۶سم است و متن در جدولی به ابعاد ۱۵/۴ × ۱۰/۴سم نوشته شده‌است. صفحات با دو نوار کم‌عرض زر و لاجورد جدول‌کشی شده که در طرفین نوار زرین، خط‌های مشکی باریکی کشیده شده‌است. همین نوار طلایی برای جدا کردن تصاویر از متن نیز استفاده شده‌است.

نسخه در صفحه اول با شمس مذهب بسیار زیبایی آغاز می‌شود که در میان آن به خط کوفی «کتاب مجمع النوادر» نوشته شده‌است (تصویر ۳). در پشت برگ اول، در بالا، سرلوحی با همان کیفیت تذهیب و خط شمس وجود دارد که در میان آن «بسم الله الرحمن الرحیم» به رنگ سفید نوشته شده‌است (تصویر ۴) و پس از آن متن کتاب آغاز می‌شود. نسخه دارای سه نقاشی تکمیل شده و سه نقاشی ناتمام است. همچنین ۹ جای خالی بدون نقش در نسخه وجود دارد. نقاشی اول در صفحه ۱۸پ، در نیم صفحه، نمایش‌گر حکایت دبیر خلیفه عباسی و کنیزک او است (تصویر ۵)^{۱۷}. نقاشی چشم‌نواز بعدی در صفحه ۲۳، به صورت تمام صفحه، نمایش‌گر حکایت مأمون در لباس سیاه و دختر فضل است^{۱۸} (تصویر ۶). موضوع نقاشی سوم حکایت رودکی و خواندن شعر «بوی جوی مولیان» برای نصر سامانی است^{۱۹}. نقاشی‌های نیمه‌تمام نسخه به این حکایت‌ها پرداخته‌اند: رباعی عنصری برای محمود غزنوی^{۲۰}، رباعی‌های امیر معزی برای سنجر بن ملک‌شاه^{۲۱}، رباعی ازرقی برای طغان‌شاه در بازی نرد^{۲۲}.

۱۶. نک. صفری آق‌قلعه، ۱۳۹۷: ۶۰.

۱۷. مقاله اول، حکایت سوم (نظامی عروضی، ۱۳۸۸: ۲۷).

۱۸. مقاله اول، حکایت ششم (همان: ۳۲).

۱۹. مقاله دوم، حکایت دوم (همان: ۵۰).

۲۰. مقاله دوم، حکایت سوم (همان: ۵۷).

۲۱. مقاله دوم، حکایت پنجم (همان: ۶۷).

۲۲. مقاله دوم، حکایت ششم (همان: ۷۱).

صفحات، ضبط‌های متفاوت و برتر در نسخه کهن‌تر، کم نیستند. از جمله ضبط‌های برتر این جملات است: «عالم کون و فساد را بتوسط آن عالم هست گردانید، و بیاراست بامر و نهی، انبیا و اولیا را و نگاه داشت بشمشیر و قلم، ملوک و وزرا را» که در متن مصحح، «را»های پس از کلمات اولیا و وزرا، وجود ندارد. از جمله ضبط‌های متفاوت قابل توجه، این عبارت است: «عدلی مذهبان بغایت متنسک باشند و متقی باشند و روا دارند که مومنی بخصمی یک جهود در دوزخ نماند»، که بخش پایانی آن در متن تصحیح شده چنین است: «مؤمنی بخصمی یک جو جاودانه در دوزخ بماند» (تفاوت‌ها با متن چاپی در پانویس آورده شده است):

حمد و شکر و سپاس مران خدایی^{۲۴} را که عالم عود و معاد را بتوسط ملائکه کروی و روحانی در وجود آورد و عالم کون و فساد را بتوسط آن عالم هست گردانید، و بیاراست بامر و نهی انبیا و اولیا را^{۲۵}، و نگاه داشت بشمشیر و قلم ملوک و وزرا را^{۲۶} و درود بر سید کونین که اکمل انبیا بود و آفرین بر اهل و^{۲۸} بیت او^{۲۹} و اصحاب او که افضل اولیا بودند و ثنا بر پادشاه وقت، ملک عالم عادل، مؤید مظفر منصور، حسام الدولة و الدین، نصیر^{۳۰} الأسلام و المسلمین، قانع الکفره و المشرکین، قاهر الزنادقه و المتمردين، عمدة الجیوش فی العالمین، افتخار الملوک و السلاطین، ظهیر الامام^{۳۱}، مخیر^{۳۲} الانام، عضد الخلافه، جمال الملکه، جلال الامه، نظام العرب و العجم، اصیل العالم، شمس المعالی، ملک الامرا، ابوالحسن علی بن مسعود، نصیر امیرالمومنین که زندگانش بکام او باد و بیشتر از عالم بنام او باد^{۳۳}، نظام احوال^{۳۴} ذریت آدم باهتمام او باد که امروز افضل پادشاهان وقتست باصل و نسب و رای و تدبیر و عدل و انصاف و شجاعت و سخاوت و پیراستن ملک و آراستن ولایت و پروردن دوست و قهر کردن دشمن و برداشتن لشکر و نگه داشتن رعیت و ایمن^{۳۵} داشتن مسالک و ساکن داشتن

۲۴. مرآن پادشاهی.

۲۵. - را.

۲۶. - را.

۲۷. این علامت در نسخه به همین صورت آمده است.

۲۸. - و.

۲۹. - او.

۳۰. نصره.

۳۱. الایتام.

۳۲. مجیر.

۳۳. + و.

۳۴. - احوال.

با توجه به سال کتابت نسخه، نوع خط، نوع تذهیب و مکتب نگارگری آن، احتمالاً این نسخه فاخر در اوایل حکومت سلطان احمد جلایر (حک ۷۸۴-۸۱۳ق)، زمانی که پایتختش در تبریز بوده، برای کتابخانه وی تهیه شده است. از دیدگاه سارا پلامبلی، رئیس بخش هنر اسلامی و هندی حراجی کریستیز، مشابهت‌های نقاشی مأمون در نسخه چهارمقاله (تصویر ۶) با تصویری از کلیله و دمنه‌ای از دوران جلایری، منتسب به تبریز^{۲۳} (تصویر ۷) چنان مشهود است که محتمل است هر دو نقاشی در یک کارگاه در تبریز تهیه شده باشند.

با توجه به آنچه تا کنون گفته شد، مشخص می‌شود که این نسخه از نظر قدمت متن و خط و نیز ارزش هنری نقش و تذهیب‌هایش بسیار قابل توجه است. برای بررسی اعتبار این نسخه، که ما آن را چهارمقاله جلایری می‌نامیم، لازم است که از نظر متنی و هنری با چهارمقاله بایسنغری که اساس تصحیح و چاپ کتاب بوده است مقایسه شود.

از مقایسه نقش‌های مشابه در دو نسخه، یعنی تصویر ۶ با تصویر ۲ و همچنین تصویر ۵ با تصویر ۱ (تصویر حکایت دبیر خلیفه عباسی و کنیزکش در نسخه بایسنغری) مشابهت‌هایی به ویژه در طرح‌های پس‌زمینه، دیده می‌شود و می‌توان احتمال بسیار داد که نقاش نسخه بایسنغری از نسخه جلایری الگو گرفته باشد. البته جزئیات نقش در پیروی از متن در نسخه جلایری بیش‌تر است، همچون مرواریدهای مأمون و پرده آویخته در سرای فضل در تصویر ۶، که در نسخه بایسنغری دیده نمی‌شود. همان‌طور که گفته شد، نسخه چهارمقاله جلایری به خط نستعلیق تبریزی زیبایی کتابت شده است. کاتب همه جا «چ» را با یک نقطه، «گ» را با یک سرکش و «پ» را بیش‌تر با یک نقطه می‌نویسد و در برخی موارد زیر «س» سه نقطه می‌گذارد. «هژده» را با یک نقطه حرف دوم نوشته (هزده) و در صفحات موجود، یک بار ذال معجمه را در کلمه «کدام» به کار برده است. در این جا براساس پنج صفحه در دسترس از نسخه (تصویر ۸)، به مقایسه متن آن با تصحیح قزوینی می‌پردازیم و می‌بینیم که در همین محدود

۲۳. این تصویر بخشی از صفحه ۲۴ از مرقعی به نشان F.1422 محفوظ در کتابخانه دانشگاه استانبول است (GRAY, 1977: 39).

ممالک، برای راست و خردروشن و عزم قوی و حزم درست که سلسله آل شنسب بجمال او منضد و منظم^{۳۶} است و باروی^{۳۷} دولت آن خاندان بکمال او موید و مسلم^{۳۸}، که باری تبارک و تعالی او را با ملوک آن خاندان از ملک و ملک و تخت و بخت و کام و نام و امر و نهی برخوردار می‌دهد، بمنه و^{۴۰} فضله.

فصل رسمی قدیمست و عهدی بعید تا این رسم معهود و مسلوکست که مؤلف و مصنف در تشبیب سخن و دیباجه کتاب طرفی از ثناء مخدوم و شمه^{۴۱} از دعای^{۴۲} ممدوح اظهار کند، اما^{۴۳} بنده مخلص درین کتاب بجای این^{۴۴} مدح و ثنای^{۴۵} این پادشاه اذکار انعامی خواهد کردن که باری تبارک و تعالی^{۴۶} در حق این پادشاه و پادشاهزاده فرموده است و ارزانی^{۴۷} داشته تا بر رای جهان آرای او عرض^{۴۸} افتد و بشکر^{۴۹} انعام مشغول گردد که در کتاب نامخلوق و کلام ناآفریده می‌فرماید: «لین شکرتم لآزیدنکم» که شکر بنده کیمیای انعام خداوندست^{۵۱}، فی الجملة^{۵۲} پادشاه بزرگ و خداوند عظیم را می‌باید دانستن^{۵۳} که^{۵۴} بر ساهره این کره اغبر و در دایره این چتر اخضر، هیچ پادشاهی مرفه‌تر از^{۵۵} خداوند نیست و هیچ بزرگی برخوردارتر ازین ملک نیست: موهبت جوانی حاصل است و نعمت تن‌درستی^{۵۶} برقرار، پدر و مادر زنده و^{۵۷} برادران موافق بر زمین و یسار، چگونه پدری چون خداوند ملک معظم موبد مظفر منصور، فخرالدوله و الدین، خسرو ایران، ملک الجبال - اطال الله بقاءه^{۵۸} و ادام الی المعالی ارتقاء^{۵۹} - که اعظم پادشاهان وقتست و افضل شهریاران عصر^{۶۰}، برای و تدبیر و علم و حلم و تیغ و بازو و گنج و خزینه، با ده‌هزار مرد سنان‌دار و عنان‌پیچ^{۶۱}، خویشان را در پیش فرزندان سپر کرده تا باد صبا شوریده بر یکی از بندگان او بوزد^{۶۲} و در ستر رفیع و

خدر منیع او^{۶۳} - ادام الله رفعتها - داعیه^{۶۴} که هر یا رب که او در صمیم سحرگاهی کند و درگاه الهی^{۶۵}، بلشکری جرّار و سپاهی کرار کار کند، و برادری چون خداوند و خداوندزاده شمس الدوله و الدین، ضیاء الأسلام و المسلمین - عز نصره - که در خدمت این خداوند - ادام الله علوه - بغایت و نهایت می‌رسد^{۶۶} و الحمد لله که...

^{۶۷} چون این کبوتر بامیر نوح بن منصور رسید ازین فتح چندان تعجب نکرد که ازین لفظ، و اسباب ترفیه اسکافی تازه فرمود و گفت: چنین کس باید که فارغ دل باشد تا بچنین نکته^{۶۸} برسد.

حکایت

هر صناعت که تعلق بفکر^{۶۹} دارد صاحب صناعت باید که فارغ دل و مرفه باشد که اگر بخلاف این بود سهام فکر او متلاشی شود^{۷۰}، بر هدف صواب جمع^{۷۱} نیاید زیرا که جز بجمعیت خاطر بچنان کلمات باز نتواند خورد. آورده‌اند که یکی از دبیران خلفاء بنی عباس - رضی الله عنهم - بوالی مصر نامه^{۷۲} می‌نوشت و خاطر جمع کرده بود و در بحر فکرت غرق شده و سخن می‌پرداخت چون در ثمین و ماء^{۷۳} معین، ناگاه کنیزکش درآمد و گفت: «آرد نماند»، دبیر چنان شوریده طبع و پریشان خاطر گشت که آن سیاق و سخن از دست بداد و بدان صنعت منفعل شد که در^{۷۴} بنوشت که آرد نماند. چنانک^{۷۵} آن نامه را تمام کرد و پیش خلیفه فرستاد و ازین کلمه که نوشته بود هیچ خبر نداشت. چون نامه بخلیفه رسید و نامه را^{۷۶} مطالعه کرد چون بدان کلمه رسید حیران فروماند و خاطرش آنرا بر هیچ حمل نتوانست کرد که سخت بیگانه بود. کس فرستاد و دبیر را بخواند و این^{۷۷} حال از^{۷۸} باز پرسید. دبیر خجل گشت و براستی، آن واقعه^{۷۹} در میان نهاد، خلیفه عظیم عجب داشت و گفت: «اول این نامه را بر آخر چندان فضیلت و رجحان است که: «قل هو الله احد»^{۸۰}، بر تبت یدا ابی لهب: در یغ باشد خواطر^{۸۱} چون شما بلغا را بدست غوغاء مایحتاج باز دادن» و اسباب ترفیه^{۸۲} او چنان فرمود که امثال

۶۳. - او.	۷۳. ماء.
۶۴. داعیه‌ای.	۷۴. در نامه.
۶۵. بر درگاه الهی کند.	۷۵. چنانکه.
۶۶. همی رسد.	۷۶. - نامه را.
۶۷. صفحه ۲۷ کتاب.	۷۷. آن.
۶۸. نکته‌ها.	۷۸. از او.
۶۹. بتفکر.	۷۹. + را.
۷۰. + و.	۸۰. + را.
۷۱. بجمع.	۸۱. خاطر.
۷۲. نامه.	۸۲. ترفیه.

۳۵. امن.	۴۹. + این.
۳۶. منظم.	۵۰. لئن.
۳۷. بازوی.	۵۱. خداوندگار منعم است.
۳۸. + است.	۵۲. + این.
۳۹. - تبارک و.	۵۳. می‌باید دانست.
۴۰. + عمیم.	۵۴. + امروز.
۴۱. شمعی.	۵۵. + این.
۴۲. دعاء.	۵۶. تندرستی.
۴۳. + من.	۵۷. - و.
۴۴. - این.	۵۸. بقاءه.
۴۵. ثناء.	۵۹. ارتقاءه.
۴۶. تعالی و تقدس.	۶۰. + و.
۴۷. بارزانی.	۶۱. عنان دار.
۴۸. عرضه.	۶۲. نوزد.

فندقی، در هر یکی پاره کاغذ^{۱۰۶}، نام دهی بر وی نوشته^{۱۰۷}، در پای مامون ریخت و از مردم مامون هر که ازان^{۱۰۸} موم بیافت قبالة آن دیه بدو فرستادند^{۱۰۹}. و چون مامون بیست العروس آمد، خانه^{۱۱۰} دید مجصص و منقش، ازار^{۱۱۱} چینی زده، خرم‌تر از مشرق در وقت دمیدن صبح و خوشتر از بوستان بگاہ رسیدن گل، و خانه‌واری حصیر از شوشه زر کشیده افکنده و بدر و لعل و فیروزه^{۱۱۲} ترصیح کرده، و هم بران^{۱۱۳} مثال شش‌بالشی نهاده و نگاری در صدر او نشسته، از عمر و زندگانی شیرین‌تر و از صحت و جوانی خوشتر، با^{۱۱۴} قامتی که سرو غاتفر بدو بنده نوشتی، با عارضی که شمس انور او را خداوند خواندی. موی او رشک مشک و عبیر^{۱۱۵} بود و چشم او حسد جزع و عبهر. همچو سروی بر پای خاست و بخرامید و پیش مامون بازآمد و خدمتی نیکو بکرد و عذری گرم بخواست و دست مامون گرفت^{۱۱۶} و بیاورد و در صدر نشانند^{۱۱۷} و پیش او بحرمت^{۱۱۸} باستاد. مامون^{۱۱۹} نشستن فرمود. بدو زانو درآمد و سر در پیش آورد^{۱۲۰}، چشم بر بساط افکند. مامون واله گشت. دل درباخته^{۱۲۱}، جان بر سر دل نهاده^{۱۲۲}، دست دراز کرد و از خلال قبا هزده^{۱۲۳} دانه مروارید برکشید، هر یکی چند بیضه عصفوری، از کواکب آسمان روشن‌تر و از دندان خوب‌رویان آبدارتر و از کیوان و مشتری مدورتر، بلکه^{۱۲۴} منورتر، نثار کرد...

کلام آخر این که پس از معرفی چهارمقاله جلایری در ۲۶ اکتبر ۲۰۱۷ در حراجی کریستیز لندن، دیگر چهارمقاله بایسنغری نه کهن‌ترین نسخه موجود از این کتاب است و نه تنها نسخه مصوّر. باید امیدوار بود خریدار نسخه جلایری نقاب از چهره این نسخه شاهانه برافکند تا همگان از آن بهره‌مند شوند.

آن کلمه^{۸۳} هرگز بغور گوش او فرو نشد، لاجرم آنچنان گشت که معانی دو کون در دو لفظ جمع کردی. والسلام^{۸۴}.

حکاکیات

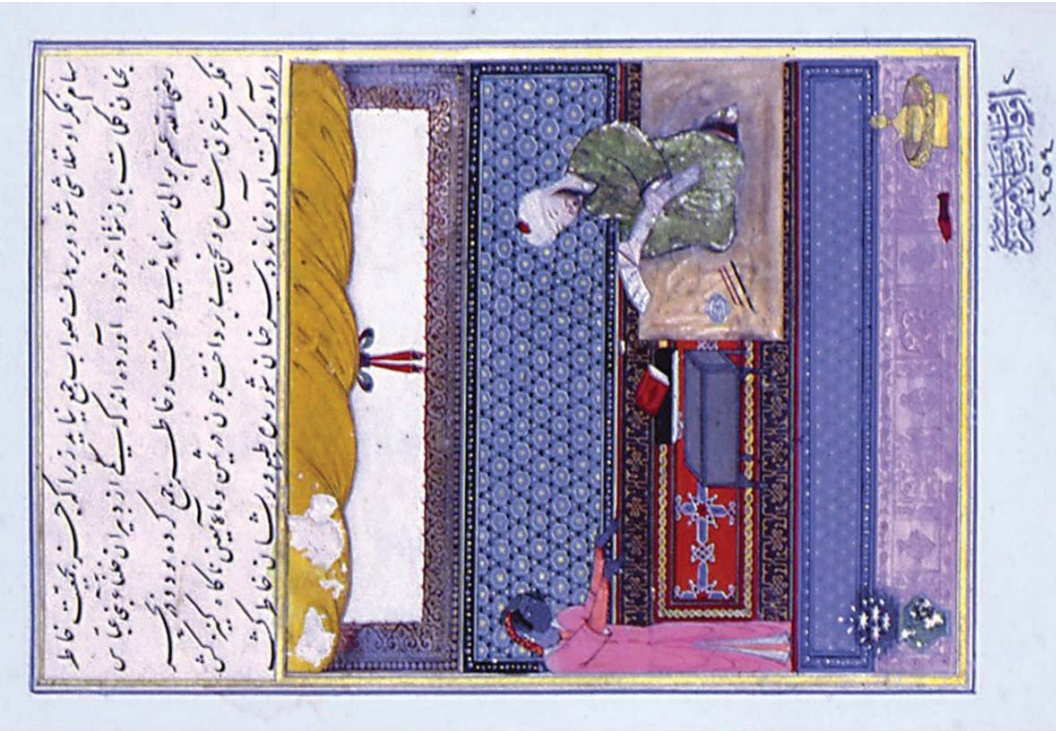
صاحب کافی اسمعیل بن عباد الرازی وزیر شاهنشاه بود و در فضل کمالی داشت و ترسل و شعر او برین دعوی دو شاهد عدل‌اند و دو حاکم راست و^{۸۵} صاحب مردی عدلی مذهب بود و عدلی مذهبان بغایت متنسک باشند^{۸۶} و متقی باشند و روا دارند که مومنی بخصمی یک جهود^{۸۷} در دوزخ نماند^{۸۸}، و خدم و حشم و عمال او بیشتر آن مذهب داشتندی که او داشت و قاضی^{۸۹} بود بقم از دست صاحب، که صاحب را در نسک و تقوی^{۹۰} او اعتقادی بود راسخ، و یک‌یک بر خلاف این از وی خبر می‌دادند^{۹۱} و صاحب را استوار نمی‌آمد، تا از ثقات اهل قم، دو مقبول القول گفتند که در فلان^{۹۲} خصومت که میان فلان و بهمان بود قاضی پانصد دینار رشوت بستد. صاحب را عظیم مستنکر آمد بدو وجه: یکی از کثرت رشوت و یکی^{۹۳} از دلیری و بی‌دیانتی قاضی. حالی قلم برگرفت و بنوشت: بسم الله الرحمن الرحیم، ایها القاضی بقم قد عزلناک فقم. و فضلا دانند و بلغا شناسند که این کلمه^{۹۴} در باب ایجاز و فصاحت چه مرتبه دارد، لاجرم ازان^{۹۵} روز باز این کلمه را بلغا و فصحا...

^{۹۶}سرای خویش بیاراسته بود بر سبیلی که بزرگان حیران بماندند، چندان نفایس^{۹۷} جمع کرده بود که انفاس از شرح وصف آن قاصر بودند. مامون چون بدر اول برسد^{۹۸}، پرده دید آویخته خرم‌تر از بهار چین و نفیس‌تر از شعار دین، نقش او در دل همی آویخت و رنگ او همی با جان^{۹۹} آمیخت. روی ببند و آزاد^{۱۰۰} کرد و گفت: «ازان^{۱۰۱} هزار قبا هر کدام که اختیار کردمی، اینجا رسوا گشتمی، الحمد لله شکرا که برین سیاه اختصار افتاد» و از جمله تکلف که فضل این^{۱۰۲} روز کرده بود یکی آن بود که چون مامون بمیان سرای او^{۱۰۳} رسید طبقی پر از موم کرده دید^{۱۰۴}، هر یکی چند^{۱۰۵}

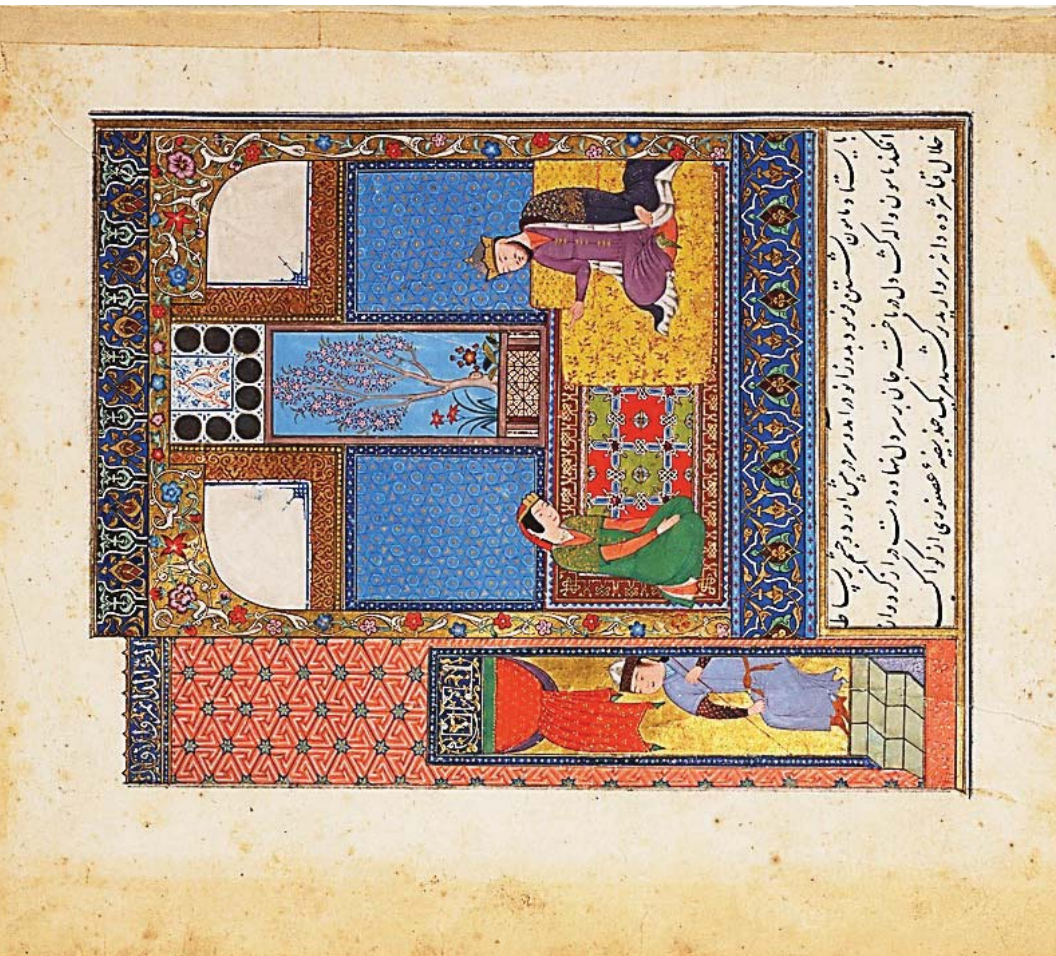
۸۳. + دیگر.	۹۵. از آن.
۸۴. - والسلام.	۹۶. صفحه ۳۴ کتاب.
۸۵. + نیز.	۹۷. نفائس.
۸۶. - باشند.	۹۸. سرای رسید.
۸۷. جو جاودانه.	۹۹. بجان همی.
۸۸. بماند.	۱۰۰. بندها.
۸۹. قاضی.	۱۰۱. از آن.
۹۰. تقوای.	۱۰۲. آن.
۹۱. میدادند.	۱۰۳. - او.
۹۲. زمان.	۱۰۴. پر کرده بود از موم بهیات مروارید
۹۳. دوم.	گرد.
۹۴. کلمات.	۱۰۵. چون.

۱۰۶. پاره‌های کاغذ.	۱۱۶. بگرفت.
۱۰۷. دیهی بر وی نبشته.	۱۱۷. بنشانند.
۱۰۸. ار آن.	۱۱۸. بخدمت.
۱۰۹. فرستاد.	۱۱۹. + او را.
۱۱۰. بیامد خانه‌ای.	۱۲۰. + و.
۱۱۱. ایزار.	۱۲۱. + بود.
۱۱۲. پیروزه.	۱۲۲. نهاد.
۱۱۳. بر آن.	۱۲۳. هزده.
۱۱۴. - با.	۱۲۴. بلکه.
۱۱۵. عنبر.	

تصویر ۱

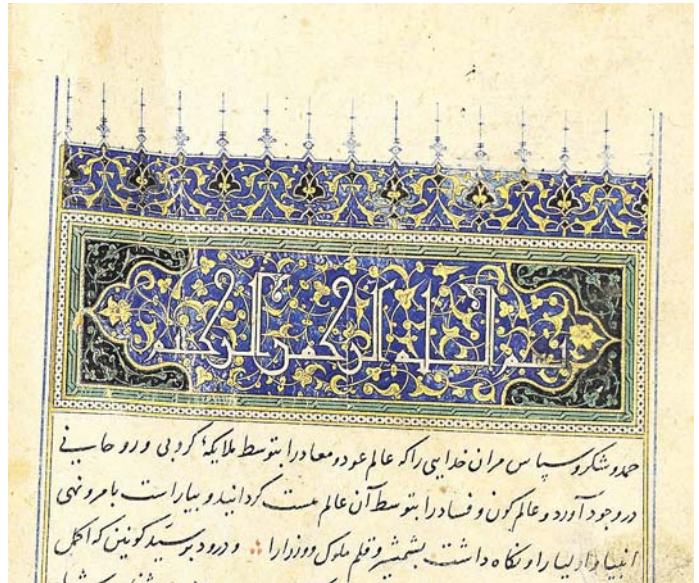

تصویر ۲

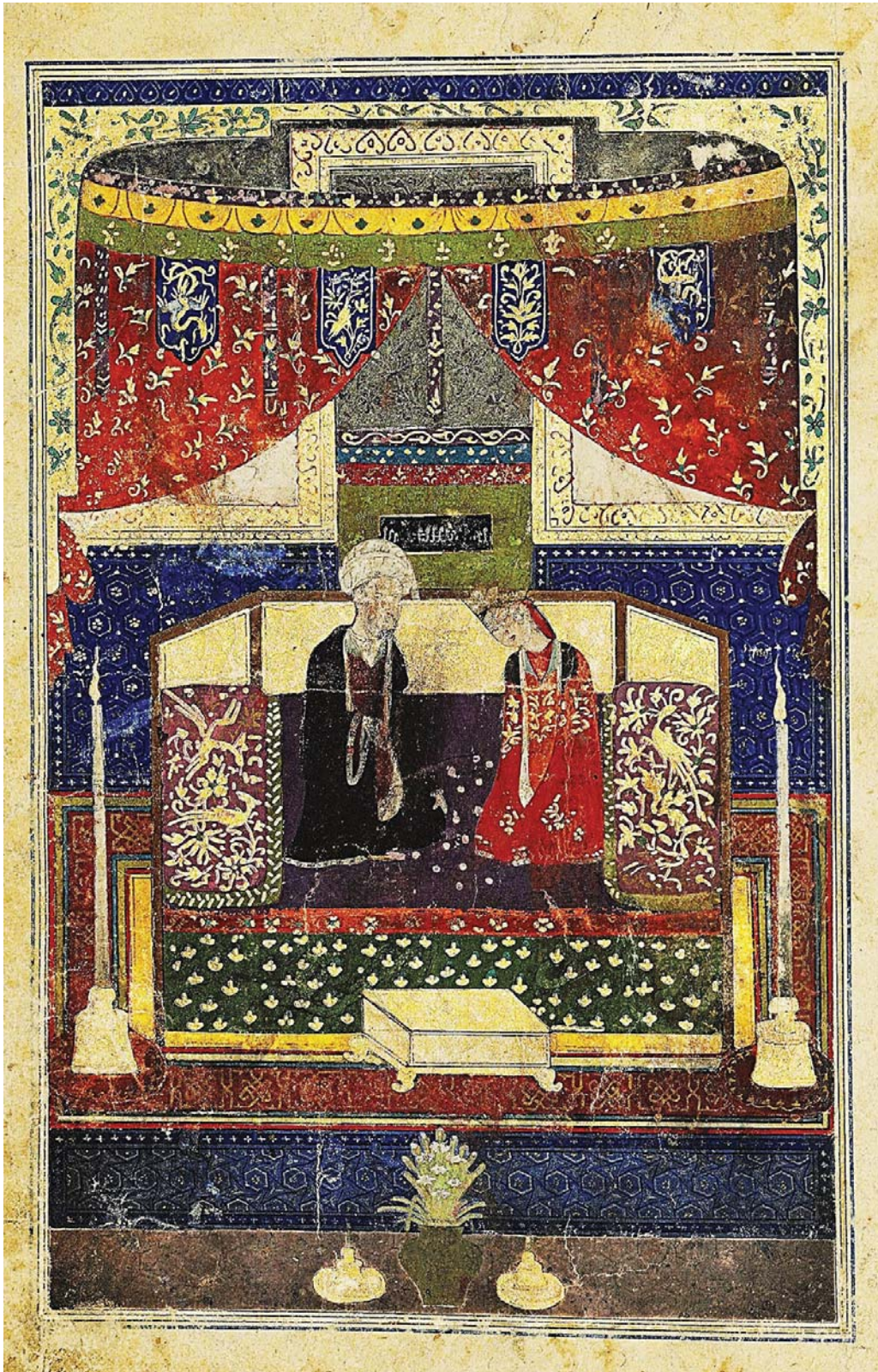
تصویر ۳

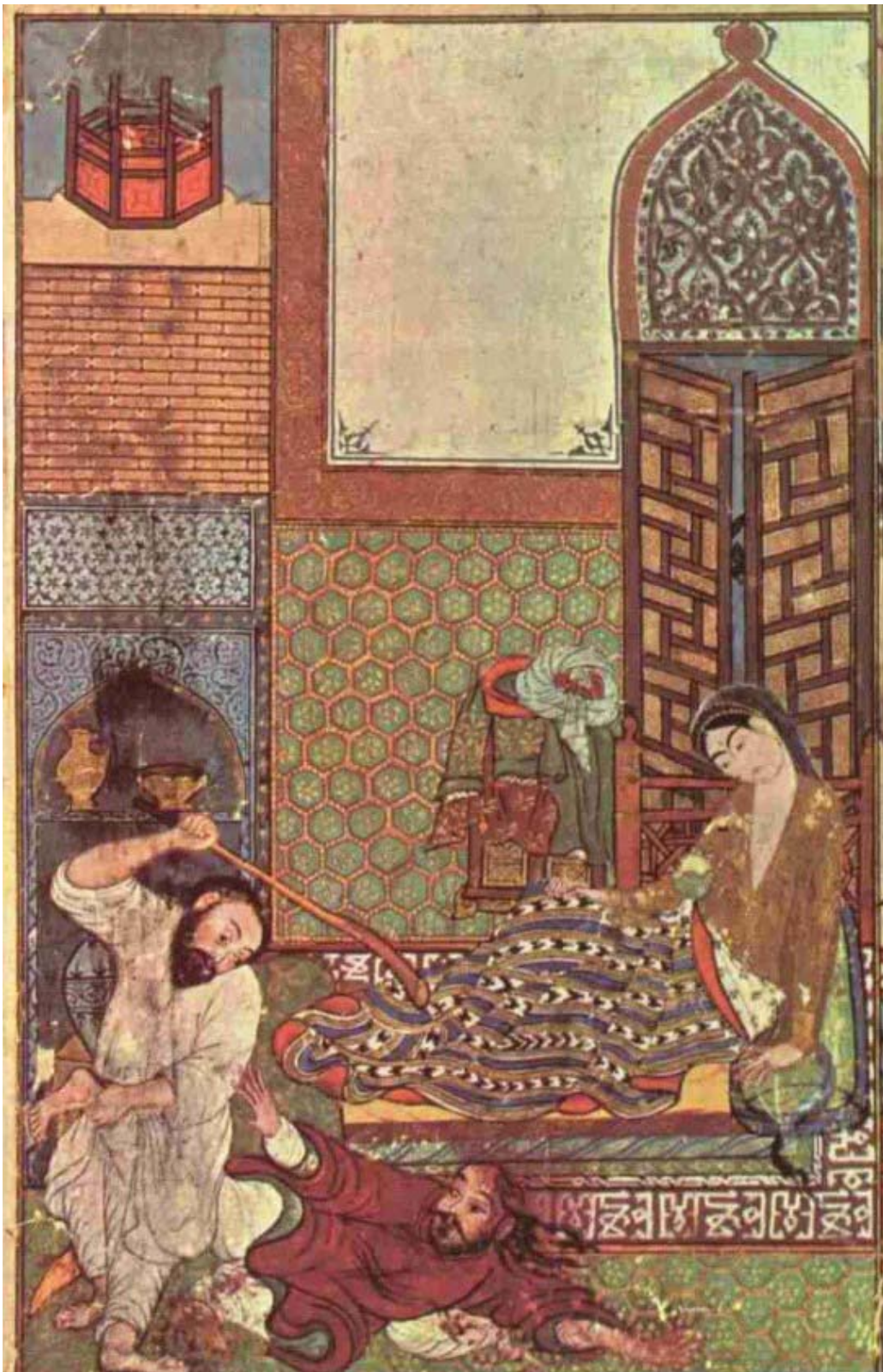
تصویر ۴

تصویر ۵

تصویر ۶

تصویر ۷

تصویر ۸. سمت چپ نسخه جلالیری و سمت راست نسخه بایسنجری (تصویر نسخه بایسنجری برگرفته از مقاله‌ای از شیوا مینو است که با نگرش به پیش‌نویس مقاله حاضر، پیش از انتشار، نگاشته شده است؛ تک. (MIHAN, 2023).

که آن یک اوقات سخن از دست برآورد بدان صفت منتقل شد که در نامه
 نوشت که آن در نمازخانه ک آن نامه را تمام کرد و پیش خلیفه فرستاد
 و از این کلمه که نوشته هیچ خبر نداشت چون نامه خلیفه رسید و نامه را مطالعه
 کرد چون بدان کلمه رسید چنان زود نماز و عطرش را تا بر سرش عمل فرمود
 کرد که سخت بگذازد و کسی و نیستا و در پیر را بخواند و این حال از زبان رسید
 در پیر خلیفه و بر اینستی آن واقعه در میان ما و خلیفه عظیم هم سخن داشت
 و گفت اول این نامه را حسن حمدان نصیبت و در هجرت که **قال هو الله**
احمد بر بنیت یکه آنی لک در بیغ باشد خاطر چون شما
 بلغا را بدست غوغا، بیاختجاج باز داد آن و اسباب ترفیقه از جان بود
 که اشغال آن کلمه که زینور کوش او زود شد لاجرم آن کلمه که
 معاینه دو کون در دو لفظ جمع کردی و اپت **حکایت**
 صاحب کلمینه اسمعیل بن عباد الرازی که وزیر شام شد، بود در فصل کمال
 داشت و ترسل و شواور بن دعوی و شاه عادل اندو و حاکم راست وزیر
 صاحب مرده عدلی مدنی بود و عدلی مدنیان فایت تنگ و مستقی باشد
 و در او از آنکه موسی هخمی یک جهود جا وید در دوزخ به اندر حتم و حتم و حال
 او پشتر آن دوزخ داشتند که او داشت و قاضی بود بقم از دست
 صاحب منصور که صاحب را در زندک و تقوی اراعتادی بود در اراغ و یک

منتقل شد که در روز نوشت که آن در نمازخانه ک آن نامه را تمام کرد و پیش خلیفه فرستاد
 و از این کلمه که نوشته بود هیچ خبر نداشت چون نامه خلیفه رسید و نامه را مطالعه کرد چون بدان
 کلمه رسید چنان زود نماز و عطرش را تا بر سرش عمل فرمود که در سخت بگذازد و کسی و نیستا
 فرستاد و در پیر را بخواند و این حال از زبان رسید در پیر خلیفه عظیم هم سخن داشت و گفت
 در میان ما و خلیفه عظیم عجم داشت و گفت اول این نامه را حسن حمدان نصیبت و در هجرت که
 و در هجرت است که **قال هو الله احمد بر بنیت یکه آنی لک** در بیغ باشد خاطر چون شما
 بلغا را بدست غوغا، بیاختجاج باز داد آن و اسباب ترفیقه از جان بود که اشغال آن
 کلمه که زینور کوش او زود شد لاجرم آن کلمه که معاینه دو کون در دو لفظ جمع کردی
 و اپت **حکایت** صاحب کلمینه اسمعیل بن عباد الرازی که وزیر شام شد، بود در فصل کمال
 داشت و ترسل و شواور بن دعوی و شاه عادل اندو و حاکم راست وزیر صاحب مرده عدلی مدنی
 بود و عدلی مدنیان فایت تنگ و مستقی باشد و در او از آنکه موسی هخمی یک جهود جا وید
 در دوزخ به اندر حتم و حتم و حال او پشتر آن دوزخ داشتند که او داشت و قاضی بود بقم
 از دست صاحب منصور که صاحب را در زندک و تقوی اراعتادی بود در اراغ و یک

ادام الله جلاله وزاد في السعادة اقباله كه بادشاهي را بجان او منحسرت
 و دولت را بخدمت او ببارت ايزد تبارك و تعالي دولت را بجال او را پسته
 داراد و ملك را بجال او پيراپسته و چشم خداوند زاده ملك مويده منظر مضور
 شمس الدوله والدين بچس سيرت و سيرت او روشن باد و خطايه
 و عنایت بادشاهي در قدحمت و قات عصمت هر دو خوش باد و دل خداوند
 ولي الانعام ملك معظم عالم عادل مويده منظر مضور في الدوله والدين بچس
 الا سلام و المسلمين ملك ملوك ايجان بقاء مرد و شادمانه ندمتني بلكه جاودانه

تم الكتاب بعون الملك الوهاب
 في يوم الاثنين خاس ربيع الأول
 سنة خمس و ثمانين و ثمان مائه
 بدار الملك مرات حماد الله تعالى
 عن الآفات والعاهات على يد العبد
 السطائي
 عن الله له وجميع المؤمنين والمؤمنات
 برحمتك يا ارحم الراحمين و سلم و كرم

تصویر ۹. انجامه چهارمقاله بایسنغری (با سپاس از شیوا مبین برای در اختیار نهادن تصویر).

منابع:

- GRAY, Basil (1977). *Persian Painting*. Geneva: Rizzoli.
- ترجمه فارسی این کتاب: گری، بازیل (۱۳۶۹). نقاشی ایرانی. ترجمه عربعلی شروه. تهران: عصرجدید.
- MIHAN, Shiva (2023). "Digital Contributions of Auction Houses: The Emergence of the *Chahar Maqala*'s Oldest Manuscript". (Available online: <https://digitalorientalist.com/2023/12/19/digital-contributions-of-auction-houses-the-emergence-of-the-chahar-maqalas-oldest-manuscript/>)
- PLUMBLY, Sara (26 Oct 2017). Lot 8, Christie's auction 14218 (Art of the Islamic and Indian Worlds Including Oriental Rugs and Carpets), London. Available online: <https://www.christies.com/lot/lot-6099269/?intObjectID=6099269>
- ROXBURGH, David (2001). "Baysunghur's Library: Questions Related to its Chronology and Production". *Journal of Social Affairs*, Volume 18.
- SIMS, Eleanor G. (1976). "Prince Baysunghur's Chahar Maqaleh". *Sanat Tarihi Yillığı*, no 6.
- دفتر کتبخانه عاشر افندی (۱۳۰۶ق). استانبول: مطبعه محمودبیک.
- صفری آق‌قلعه، علی (۱۳۹۷ [انتشار: ۱۳۹۹]). «کهن‌ترین نمونه‌های شناخته شده از نستعلیق تبریزی تا سال ۸۰۰ق». گزارش میراث، دوره سوم، سال سوم، شماره یکم و دوم، پیاپی ۸۲-۸۳: ۵۵-۸۵.
- فضائی، حبیب‌الله (۱۳۶۲). اطلس خط. اصفهان: مشعل.
- معین (۱۳۸۸) ← نظامی عروضی، ۱۳۸۸ (مقدمه)
- نظامی عروضی سمرقندی، احمد بن عمر (۱۳۸۸). به تصحیح محمد قزوینی، به اهتمام محمد معین. تهران: صدای معاصر.
- *A King and a Queen in a Garden*, 1431. Accession Number: 51.37.30, Minneapolis Institute of Art. (Available online: <https://collections.artsmia.org/art/1203/a-king-and-a-queen-in-a-garden-iran.>)

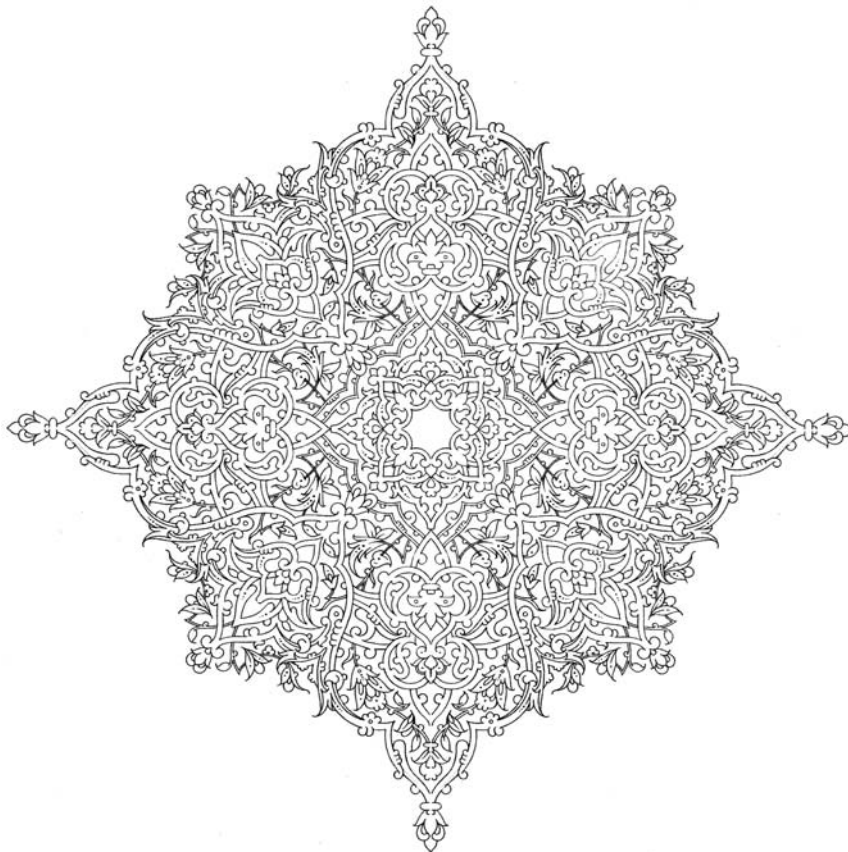

Table of Contents

Editorial

The Written Heritage Research Institute: Thirty Years of Endeavour..... 5-6

Articles

- A Review of the Oldest Manuscript of Nizami-ye 'Arūzī's *Chahar Maqala* (The Four Treatises), Copied in the 8th Century AH. / **Amir ARGHAVAN** 7-18
- The Kujujī Poets: Families, Poetry, and Forms of Patronage in Azerbaijan and Beyond (Fourteenth to Seventeenth Centuries) / **Christoph WERNER**; Translated by **Mehdi RAHIMPOUR** 19-35
- The Bilingual Inscription of Zalamkot / **Ehsan SHAVAREBI**; with a contribution by **Ingo STRAUCH** 36-55
- Anūshīrvān's Pand-Nāma (Book of Wisdom); A Newly-Found Manuscript of Amīr-Al-Shu'arā, Burhāni-yi Nayshābūrī's Composition / **Mehdi TAHMASEBI** 56-69
- The Mention of the Persian Gulf in Dictionaries of The Hebrew Bible and Talmud / **Heidar EIVAZI** 70-72
- Resāle-ye *Rumūz-i Tahrīr-i 'Ibārāt* (A Treatise on the Use of Punctuation in Writing) / **Ali BOUZARI** 73-78
- A Study on a Couplet of Anvarī's *Diwan* (Collection of Poems) / **Mahmoud ALIPOUR** 79-81
- Tazkirat-Al-Mu'āsirīn* (Memoirs of the Contemporaries): An Obscure Memoir of Persian Poets / **Jamil JALEBI**; Translated by **Anjom HAMID** 82-89
- A Newly-Found Couplet of Sanā'ī / **Mohsen AHMADVANDI** 90-92
- Shared Persian and Arabic Adages and Allusions Commonly Used In Palestine / **Soheil YARI GOLDARREH** 93-95
- 'Arif-i Īji or 'Arif-Al-Hay Isfahāni (A Contemplation on an Erroneous Reading by The Editor of *Latā'if-Al-Khīyāl* (Subtleties of Imagination)) / **MohammadSadegh KHATAMI** 96-97

Reviews and Critiques

- A Review of *Pronunciation in Classical Persian Poetry* (Second Edition) / **Mehdi KAMALI** 98-114
- Old Folios of a Quran Translation In Persian (The So-Called Shīrānī Quran) / **Milad BIGDELOU** 115-123
- A Review of *Nizami-ye Ganjawā: Life and Works* / **Mehdi FIROUZIAN** 124-132

Essays on Research

- Notes on the Transliteration of Middle Iranian, Old Iranian, Sanskrit, and Greek Words into Persian Script / **Seyyed AhmadReza QAEMMAQAMI** 133-137
- Cuneiform Texts in Persian Script: Transliteration and Transcription / **Soheil DELSHAD** 138-146

Iran in Ottoman Texts and Sources (25)

- Life and Works of Muhammad Sa'id Efendi / **Nasrollah SALEHI** 147-149

On the Previous Articles

- A Response to 'Arīf Naushahi's Article on *The Library of Congress Catalogue of Persian Manuscripts* / **Ali SAFARI AQ-QALEH** 150-155

Gozaresh-e Miras

98 - 99

Quarterly Journal of Textual Criticism,
Codicology and Iranology
Third Series, vol. 7, no. 1 - 2, Spring - Summer 2022
[Pub. Winter 2024]

Proprietor:

The WRITTEN HERITAGE RESEARCH INSTITUTE

Managing Director & Editor-in-Chief:

Akbar Irani

General Editor:

Masoud Rastipour

Managing Editor:

Younes Taslimi-Pak

Cover:

Mahmood Khani

Print:

Miras

No. 1182, Enghelab Ave.,
Between Daneshgah St. & Abureyhan St.,
Tehran, Iran

Postal Code: 1315693519

Tel: 66490612, **Fax:** 66406258

Website: www.mirasmaktoob.com

E-mail: gozaresh@mirasmaktoob.ir

Table of Contents

Editorial

The Written Heritage Research Institute: Thirty Years of Endeavour..... 5-6

Articles

- A Review of the Oldest Manuscript of Nizami-ye 'Arūzī's *Chahar Maqala* (The Four Treatises), Copied in the 8th Century AH. / Amir ARGHAVAN 7-18
- The Kujujī Poets: Families, Poetry, and Forms of Patronage in Azerbaijan and Beyond (Fourteenth to Seventeenth Centuries) / Christoph WERNER; Translated by Mehdi RAHIMPOUR 19-35
- The Bilingual Inscription of Zalankot / Ehsan SHAVAREBI; with a contribution by Ingo STRAUCH 36-55
- Anūshīrvān's Pand-Nāma (Book of Wisdom); A Newly-Found Manuscript of Amīr-Al-Shu'arā, Burhāni-yi Nayshābūrī's Composition / Mehdi TAHMASEBI 56-69
- The Mention of the Persian Gulf in Dictionaries of The Hebrew Bible and Talmud / Heidar EIVAZI 70-72
- Resāle-ye Rumūz-i Tahrīr-i 'Ibārāt (A Treatise on the Use of Punctuation in Writing) / Ali BOUZARI 73-78
- A Study on a Couplet of Anvarī's *Diwan* (Collection of Poems) / Mahmoud ALIPOUR 79-81
- Tazkirat-Al-Mu'āsirīn* (Memoirs of the Contemporaries): An Obscure Memoir of Persian Poets / Jamil JALEBI; Translated by Anjom HAMID 82-89
- A Newly-Found Couplet of Sanā'ī / Mohsen AHMADVANDI 90-92
- Shared Persian and Arabic Adages and Allusions Commonly Used In Palestine / Soheil YARI GOLDARREH 93-95
- 'Arif-i Īji or 'Arif-Al-Hay Isfahāni (A Contemplation on an Erroneous Reading by The Editor of *Latā'if-Al-Khīyāl* (Subtleties of Imagination)) / MohammadSadegh KHATAMI 96-97

Reviews and Critiques

- A Review of *Pronunciation in Classical Persian Poetry* (Second Edition) / Mehdi KAMALI 98-114
- Old Folios of a Quran Translation In Persian (The So-Called Shīrānī Quran) / Milad BIGDELOU 115-123
- A Review of *Nizami-ye Ganjawi: Life and Works* / Mehdi FIROUZIAN 124-132

Essays on Research

- Notes on the Transliteration of Middle Iranian, Old Iranian, Sanskrit, and Greek Words into Persian Script / Seyyed AhmadReza QAEMMAQAMI 133-137
- Cuneiform Texts in Persian Script: Transliteration and Transcription / Soheil DELSHAD 138-146

Iran in Ottoman Texts and Sources (25)

- Life and Works of Muhammad Sa'id Efendi / Nasrollah SALEHI 147-149

On the Previous Articles

- A Response to 'Arīf Naushahi's Article on *The Library of Congress Catalogue of Persian Manuscripts* / Ali SAFARI AQ-QALEH 150-155